

efterskolen

TEMASEKTION AUGUST 2008

KUNSTEN AT KRAMME ET SNEFNUG

Et barn af Grønland

Vi så op
til danskerne

Efterskoleophold styrker
grønlændere

TEMASEKTION: GRØNLAND

Denne sektion er udarbejdet gennem et samarbejde mellem Efterskoleforeningen og bladet Efterskolen. Målet er at bidrage til kvalificeringen af de grønlandske elevers ophold på danske efterskoler.

Udgivelsen er støttet økonomisk af efterskolernes pædagogiske forsøgs- og udviklingsmidler.

REDAKTION:

Maren Ottar Alstrup, pædagogisk konsulent
Torben Elsig-Pedersen, ansvarshavende redaktør

REDAKTIONENS ADRESSE:

Strandgade 27, 7100 Vejle
Tlf. 40945740.

E-mail: efterskolen@mail.dk

Hjemmeside: www.efterskolen.com

LAYOUT:

Befina Bach Knudsen,
Marginal.dk

TRYK:

Rounborgs Grafiske Hus

ANNONCER OG ABONNEMENT:

Efterskolens administration, Vartov,
Farvergade 27, opg. H, 1463 København K.
Tlf. 33 17 95 86

E-mail: annonce@efterskole.dk

Abonnementspris: 310 kr. incl. moms årligt
for 19 numre

Efterskolen 41. årgang.
Udgives af Efterskolen I/S.

Efterskolen er medlem af Dansk Fagpresse

- 4 Stort udbytte af turen sydpå**
Unge grønlandere klarer sig generelt bedre, når de har været på efterskole i Danmark
- 6 Lang tradition for at tage på efterskole**
Gennem årtier er unge grønlandere draget ud for at tage uddannelse
- 7 Dansk er et fremmedsprog**
De fleste grønlandere taler kun dansk i skolen
- 8 Barn af Grønland**
Line Skov Poulsen savner sit moderland under opholdet i Danmark. Men hun har fået stort udbytte af et år på efterskole
- 10 Rundt om eleverne**
Mange instanser er involveret i grønlænderes ophold på danske efterskoler. Se overblikket
- 12 Kontaktfamilie bygger bro**
Kontaktfamilier fungerer som en ekstra mor og far
- 14 På tynd is**
På en efterskole er alt nyt for de grønlandske unge. Lærerne er godt hjulpet, hvis de kender lidt til grønlændernes sprog og kultur
- 17 Sproget er en udfordring**
Gode råd om dansk som andetsprog
- 22 Fra efterskole til folketing**
Juliane Henningsen var tilbageholdende, da hun kom på efterskole. I dag er hun 24 år og sidder i Folketinget
- 26 Gode råd til lærerne**
Køb ordbøger. Sæt kød på bordet. Udlån cykler

Tag godt imod de grønlandske elever

”Jeg kan mærke, at de grønlandske elever ikke er et problem mere. Der er kommet en forståelse for nogle reaktionsmønstre hos hele personalegruppen.”

– sådan udtaler en forstander fra en af de tre efterskoler, som deltog i et pædagogisk udviklingsprojekt omkring grønlandske unges ophold på efterskoler støttet af Efterskoleforeningen tilbage i 2004. Projektet havde fokus på danskundervisning, vejledning og dansk/grønlandsk kultur. Forstanderens tilkendegivelse illustrerer, hvor afgørende det kan være for den enkelte medarbejders motivation og tilgang, når man dagligt arbejder med en bestemt elevgruppe – som her de grønlandske unge – at opnå viden og værktøjer til dette arbejde.

I 2004 udkom hele to evalueringer af grønlandske unges ophold på efterskoler. Den ene, hvor udtalelsen stammer fra, blev foretaget af JCVU (det nuværende VIA University College) af Line Møller Daugaard mens den anden var på initiativ af det grønlandske hjemmestyre. Evalueringerne havde forskellige udgangspunkter og berørte til dels forskellige områder af de unges ophold men konklusioner fra begge kan i en kort

version opsummeres til følgende: Grønlandske unge bringer meget med sig hjem fra et efterskoleophold i Danmark. Samtidig – set med efterskoleøjne – er der flere områder, hvor vi kan blive bedre til at give de unge grønlændere et år, de aldrig glemmer. Og vi kan blive bedre til at forberede dem fagligt til deres videre færd på en ungdomsuddannelse.

Der findes masser af steder og kilder til inspiration for arbejdet med grønlandske unge. Evalueringerne, som jeg har nævnt, kan anbefales og af andet materiale er der f.eks. den prisbelønnede dokumentarfilm om grønlandske unge på efterskole ”Hjemmefra på efterskole” af Hans Wessing. Filmen kan købes hos Efterskoleforeningen. Derudover findes der efterskoler med konkrete praktiske erfaringer med grønlandske unge, skoler, som gerne deler ud af deres erfaringer. Der er sprog-pædagogiske eksperter at hente hjælp hos og der er ikke mindst de grønlandske huse, som kan tilbyde en stor ekspertise på området og

gerne samarbejder i endnu højere grad med efterskolerne, end de gør i dag. Læs mere om hvad erfarne folk har at sige inde i bladet og bl.a. en skitsering af mulige samarbejdspartnere på området for efterskolen.

I Efterskoleforeningen har vi i 2008 søgt særlige pædagogiske forsøgs- og udviklingsmidler dels til kursusdage om grønlandske unge og dels til dette indstik. Vi håber, at initiativerne når vidt omkring på efterskolerne. Og det er vores ønske, at efterskolemedarbejdere rundt omkring i landet vil opleve den viden, den erfaring, de gode råd og de metoder, der bliver lagt frem som et velkomment og anvendeligt bidrag til arbejdet med grønlandske unge i de kommende skoleår.

God fornøjelse!

Maren Ottar Alstrup,
Pædagogisk konsulent,
Efterskoleforeningen

De fleste får udbytte af turen sydpå

Foto: Johnny Wichmann

Unge grønlændere klarer sig generelt bedre, når de har været på efterskole i Danmark. Men der er plads til forbedringer. Ikke mindst når det handler om at blive bedre til at tale dansk

Af Henrik Stanek, journalist

Når sproglige og kulturelle forviklinger får efterskolelærere til at fortvivle, kan de trøste sig med, at det nytter at tage imod grønlandske elever. De klarer sig langt bedre hjemme i Grønland end deres kammerater, som ikke har været på efterskole i Danmark.

Ikke alene begynder forholdsvis flere tidligere efterskoleelever på en uddannelse. De er også bedre til at gennemføre den. Det gælder, uanset om eleverne har taget alment eller udvidet niveau i den grønlandske folkeskole.

Det viser en redegørelse, det grønlandske direktorat for uddannelse lavede i 2005. Selv om der ikke er tale om en videnskabelig afhandling, giver den et klart fingerpeg om, at det betaler sig for Hjemmestyret at støtte unge i at tage til Danmark.

»Mange af de elever, der har været på efterskole, har fået et tilfredsstillende udbytte, både når det angår det faglige inklusive danskundskaber og mere personlige forhold, herunder større udsyn og personlig modning. Derfor er det for

Hjemmestyret en økonomisk favorabel ordning at yde tilskud til efterskoleophold i Danmark,« konkluderer arbejdsgruppen bag rapporten.

Flere begynder på en uddannelse

Analysen bygger på skoleårene 2001/2002 og 2002/2003. Set fra et dansk synspunkt ser det ikke imponerende ud, at kun hver anden elev fra alment niveau begynder på en uddannelse efter opholdet i Danmark. Men efter grønlandske forhold er det flere end normalt, og når det kommer til at gennemføre uddannelsen, ligger antallet "betragteligt over normalen".

På samme måde ligger eleverne på udvidet niveau "et stykke" og "en del" over normalen, når det handler om henholdsvis at begynde og gennemføre en uddannelse. Fire ud af fem elever begyndte på en uddannelse efter efterskolen, og af dem havde otte ud af ti enten afsluttet eller var stadig aktive i deres uddannelse, da analysen blev lavet.

På den baggrund er det ikke overraskende, at uddannelsesinstitutionerne generelt er positive i forhold til nytteværdien af et efterskoleophold.

Ifølge Handelsskolen i Nuuk er det helt åbenbart, at de elever, der klarer sig bedst, har gået på en dansk efterskole. Også på HTX i Sisimiut er det tydeligt, at efterskoleelever klarer sig godt socialt, fordi de har lært at gå i skole og være væk hjemmefra. De er dog ikke nødvendigvis fagligt bedre.

Det er de på Center for Sundhedsuddannelser. Her har op mod to tredjedele af sygeplejeeleverne været på efterskole, og de har ikke kun lært de nødvendige danskundskaber. De er også mere modne og har evnen til at strukturere deres liv og deres dagligdag som studerende.

Eleverne mangler ordforråd

Et efterskoleophold i Danmark er den bedste måde at styrke elevernes danskfaglige forudsætninger på, da undervisningen foregår på dansk, konkluderer analysen.

Alt er dog ikke rosenrødt. Elever, der taler begrænset dansk, klumper sig ofte sammen på efterskolerne, så de reelt ikke får det forventede sproglige udbytte af opholdet. Det sætter samtidig en grænse for, hvor meget de får ud af den øvrige undervisning.

Netop sproget er omdrejningspunktet i projektet "Grønlandske elever i efterskolen med fokus på dansk, vejledning og dansk/grønlandsk kultur", som Tirstrup Efterskole, Femmøller Efterskole og Helgenæs Naturefterskole på Djursland kørte om grønlandske elever i skoleåret 2003/2004.

Projektet blev sat i gang, fordi det er skolernes erfaring, at kendskabet til dansk ofte er en alvorlig barriere for elevernes udbytte af undervisningen.

I projektperioden fik ti grønlandske elever ekstra danskundervisning, og »det må for mange grønlandske elever betragtes som en væsentlig forudsætning for at få et tilfredsstillende fagligt udbytte af efterskoleopholdet,« konkluderer adjunkt Line Møller Daugaard fra læreruddannelsen i Århus i sin evaluering.

For at kunne læse en tekst med en rimelig hastighed og forståelse skal man kende 95 procent af ordene. Det gjorde to grønlandske elever ikke, da Line Møller Daugaard lod dem læse et uddrag af en novelle. De angav syv procent af ordene som uforståelige.

»Men det reelle forståelsesniveau kan udmærket være endnu lavere, da der sagtens kan være flere ord, hvis betydning eleverne er usikre på, men som de ikke eksplicit spørger til,« skriver Line Møller Daugaard i evalueringen.

Det var ord med stor betydning for forståelsen af novellen, eleverne ikke kendte. Derfor ville de havde svært ved at svare på komplekse spørgsmål til indholdet.

»Hertil kommer, at eleverne i den mundtlige diskussion i klassen ikke blot forventes at kunne formulere svar på spørgsmålene, men i høj grad også at kunne argumentere for disse svar. Det stiller særdeles høje sproglige krav.«

Anbefaler mere ekstra dansk

For mange grønlandske elever er det overvældende at være omgivet af det danske sprog fra morgen til aften. Uanset niveau bliver mange overraskede over, hvor stor den sproglige udfordring er.

På trods af disse frustrationer følte alle ti elever i projektet på Djursland, at de blev meget bedre til dansk: Nogle blev bedre til at tale og forstå dansk, andre forbedrede deres skriftlige formulering, andre fik udvidet deres ordforråd og fik en bedre forståelse af sproglige nuancer som sarkasme, og atter andre var blevet bedre til at sætte kommaer.

Ikke mindst ekstraundervisningen i dansk havde en direkte, positiv effekt

for de ti elever, konstaterer Line Møller Daugaard og anbefaler danske efterskoler at øge deres sprogpædagogiske indsats med lærere, som kender til dansk som andetsprog og tosprogethed.

Frafaldet er som det danske

Frafald blandt grønlandske elever har tidligere bekymret både danske og grønlandske myndigheder, men i dag ligger det på niveau med frafaldet blandt danske elever.

Når grønlandske elever rejser hjem i utide, anses sproglige problemer for en af de væsentligste grunde. Andre er ikke blevet informeret godt nok om, hvad det vil sige at tilbringe et år på en efterskole langt fra Grønland.

Direktoratet for uddannelse forsøgte i 2005 ud fra frafaldsprocenten at finde ud af, om rådgivningen fungerer bedre i nogle kommuner end i andre. Det synes kun at være tilfældet i begrænset omfang, men i flere kommuner var antallet af elever for beskedent til, at der kunne drages konklusioner.

Det var heller ikke muligt at identificere efterskoler eller typer af efterskoler, der er bedre til at holde på eleverne end andre, da ingen enkelt efterskole havde et tilstrækkeligt antal elever fra Grønland til, at der kunne foretages en forsvarlig sammenligning. ■

Grønlandske elever er ikke et nyt fænomen

Grønland har en lang tradition for at sende elever på skoleophold langt hjemmefra både inden og uden for landets grænser

Af Henrik Stænek, journalist

Foto: Johnny Wichmann

Mulighederne for at tage en uddannelse er yderst begrænsede i de mange bygder og mindre bysamfund langs den grønlandske kyst, så gennem årene har mange elever måttet forlade familien i en forholdsvis ung alder for at fortsætte skolegangen i den nærmeste større by.

Også skoleophold uden for Grønlands grænser har en lang historie bag sig. I 1950 adskilte grønlænderne folkeskolen fra kirken, og landet var i fuld gang med at omstille sig fra koloni til en del af rigsfællesskabet. Det medførte en stærk orientering mod Danmark og det danske uddannelsessystem.

Dansk blev kraftigt styrket i den grønlandske folkeskole, og i 1961 blev det vedtaget at sende 26 elever på et etårigt skoleophold i Danmark for at ruste dem sprogligt til realskolen i Grønland. Eleverne blev omhyggeligt valgt ud blandt de mest bogligt egnede, og de

boede hos private plejefamilier og gik i 6. klasse i den nærmeste folkeskole.

Det gik så godt, at frem til 1976 gik 1.500 elever i skole i Danmark efter denne ordning. Sideløbende kom mindre grupper af børn på to-tre måneders sommerferieophold, også på centralt initiativ.

De første grønlandske elever kom på efterskole i 1964. Det var et tilbud til det stigende antal elever, som ønskede at fortsætte skolegangen ud over de syv års undervisningspligt. Grønland havde hverken fysiske rammer eller lærere til selv at kunne opfylde behovet.

Det første år rejste 80 unge til Danmark for at gå på efterskole. En lille del blev optaget direkte, mens resten fulgte et særligt tilrettelagt forkursus. Også her var erfaringerne positive, og de følgende år blev stadig flere grønlandske elever fordelt på de danske efterskoler.

Det kulminerede i 1972 med næsten 800 elever – svarende til en tredjedel af årgangen det år.

Også i dag rejser cirka hver tredje elev til Danmark for at gå på efterskole. Hjemmestyret yder støtte til 300 unge. Dertil kommer de elever, hvor forældrene selv betaler for opholdet. Men det er ikke længere muligt at gå på en ren grønlandsk efterskole i Danmark. Gennem årene blev der etableret fire af slagsen, Almindingen på Bornholm, Ellekilde i Ishøj, Kolby på Samsø og Skibsby i Hjørring. Den sidste blev nedlagt i 1987, da det var tyndet ud i de store grønlandske ungdomsårgange.

Historisk kilde: Rapporten "Grønlandske elever i efterskolen med fokus på dansk, vejledning og dansk/grønlandsk kultur" fra JCVU. ■

»Vi mangler redskaber til at lave rigtig professionel undervisning i dansk som fremmedsprog«

Af Henrik Stanek, freelancejournalist

Dansk er et fremmedsprog i folkeskolen

Indtil 1980'erne var dansk hovedsprog i den grønlandske folkeskole, men så skete der et skifte

Børn i Grønland lærer dansk fra 1. klasse. Tidligere var dansk hovedsproget i folkeskolen, men i 1980'erne skete det et skifte. Det var ikke længere in at lære dansk, og i dag er faget placeret som første fremmedsprog.

Langt de fleste steder taler eleverne kun dansk i skolen, når sproget står på skemaet. Tidligere var det lige omvendt.

»Da jeg kom til Grønland i 1970, blev der kun talt grønlandsk i de timer, der var afsat til sproget. Alle andre fag foregik på dansk, så eleverne blev bombarderet med sproget,« fortæller rådgivningslærer Paul Raahauge fra Nanortalik Skole i Sydgrønland.

Elever fra dengang taler flydende dansk, mens mange elever fra 1980'erne ikke kan hjælpe deres børn med lektierne i dansk. Også lærerne famler i blinde.

»Vi mangler redskaber til at lave rigtig professionel undervisning i dansk som fremmedsprog. Vi må bruge materialer til modersmålsundervisning, men det er en helt anden pædagogik, for her har eleverne et sprog med sig

hjemmefra. Mange af vores elever skal opbygge et ordforråd fra bunden,« siger Paul Raahauge.

Sproget bruges ikke aktivt

Børn fra dansksprogede familier lærer at tale grønlandsk i børnehaven. Derfor kan de klare sig på sproget i skolen.

»Politikerne har fokuseret på grønlandsk, så folk ikke føler sig fremmede i deres eget land. Politisk anses undervisningen i grønlandsk og dansk dog for ligeværdig, men i praksis er det nemmere at skaffe lærere, der kan undervise i grønlandsk,« siger Flemming Horsfeldt, tidligere undervisningsinspektør i Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke i Grønland.

Det hæmmer også elevernes dansk, at den grønlandske skoletradition byder på meget skriftligt arbejde.

»At bruge sproget til at tale med hinanden er ikke for alvor indarbejdet i skolen, og derfor er mange grønlandske elever ikke vant til at formulere sig på dansk, når de kommer på efterskole i Danmark,« siger Flemming Horsfeldt.

Ved landstingssamlingerne har der flere gange været ønsker fremme om også at lade engelsk begynde i 1. klasse. Selv om ingen har sagt det højt, kan det ske på bekostning af dansk.

»Timerne til engelsk skal jo komme et sted fra, og det kan virke tåbeligt, at grønlandere i en globaliseret verden skal lære et nyt mindretalssprog som dansk,« siger Flemming Horsfeldt.

Foreløbig hænger dansk dog på af den simple grund, at der mangler materialer på grønlandsk, både i folkeskolen og i det øvrige uddannelsessystem. Men også det er på vej. For eksempel findes der bøger i matematik med dansk og grønlandsk tekst på hver sin side og med opgaverne beskrevet i en grønlandsk kontekst.

Grønland har sit eget seminarium, og det er ikke nødvendigt at hente lærere i Danmark i nær samme grad som tidligere. Der mangler dog stadig op mod 400 uddannede lærere i Grønland, og seminariet kan ikke nå at fylde hullet op, da der også skal uddannes erstatninger for de lærere, der går på pension. ■

Danmark er fladt og kedeligt, og der er regler for alt, mener Line Skov Poulsen

Af Lotte Edberg Loveless, journalist

Foto: Ulrik Samsøe Figen

Barn af Grønland

Forskellene er til at få øje på. Kultur, natur og skoleliv giver trods rigsfællesskabet grønlandske børn et anderledes afsæt end danske børn. Selvom Line Skov Poulsen savner sit moderland, har hun fået rigtig meget ud af at gå på efterskole i Danmark

”Jeg elsker at gå lange ture oppe i fjeldene, langs stranden eller bare følge elven op ad fjeldet imod strømmen og se, hvor den fører hen. Gå og lytte til naturen. Elsker at have nået toppen af et fjeld, som det har taget et par timer at komme op på – og så bare stå der. Se ud over fjorden med vind i håret. Kigge ned til båden, som synes at være på størrelse med et sandkorn. Det skal opleves! Ens selvtillid er så højt oppe, at den først tager af flere dage efter.”

Det smitter af – også på hendes stile – at 17-årige Line Skov Poulsen er født og opvokset i Grønland. Moren er grønlandsk og faren dansk, men de sidste knap to år har Line været på efterskole i Danmark. Sidste år på Unge Hjem Efterskole ved Århus og nu på Brøruphus ved Skanderborg.

Line var otte år, da hun første gang skød med gevær. Hele familien tilbringer det meste af fritiden i naturen – på fjorden, på de lyngklædte fjelde eller på de små øer ud for Nuuk. De fisker, jager, samler æg og bær afhængig af årstid. Er sammen. Og et med naturen.

»Grønlandske børn og unge ved en masse om fugle, fisk og planter. Og det er barnelærdom, at man kun kan sejle ind i indsøen i fjorden, når der er højvande. Respekten for naturen er enorm, og der flyder ikke med affald som hernede. Jeg forstår ikke, at danskere bare smider alt muligt ude i skoven.«

I det hele taget savner Line Grønlands ultimative renhed.

»Fisk hernede smager kedeligt, selvom de koster en formue. I Grønland er fisken helt frisk, og vi spiser den meget oftere end her.«

Selvom det danske landskab ikke er kommet bag på hende, fordi hun hvert år har tilbragt en måned af sommeren i Danmark, så er længslen efter den grønlandske natur stor.

»Min rumbo havde forestillet sig, at jeg ville være en lille, maskulin pige med runde kinder og små øjne. Vi har begge fået udfordret vores fordomme«

»Danmark er fladt og kedeligt, og du kan ikke bare gå ud i skoven og lave et bål og grille, hvis du får lyst. Hernede

er der regler for alt – for eksempel hvis du vil fiske eller jage. Det føles som et enormt spild – jeg er vant til at bruge naturen... «

Tidligere voksne

Selvom landet er enormt, er det grønlandske samfund lille. Det samlede befolkningstal er omtrent som Randers', og i hovedstaden Nuuk bor der 15.000 mennesker.

»Alle kender alle, og hvis du ikke er som de andre, bliver der snakket, og du får hurtigt et stempel som outsider. Jeg tror, danskere ville synes, at mange sider af livet i Nuuk er barskt. Der sidder altid fulde folk foran Brugsen, og mange børn får tidligt et stort ansvar, fordi der er problemer i familien,« fortæller Line.

»Grønlandske unge bliver på nogle måder tidligere voksne, og de synes, at mange af de ting, danske unge gør, er noget pjat. For eksempel kunne de aldrig drømme om at ligge på et tæppe i solen og drikke te. Men omvendt er de på andre måder mere barnlige – er vilde og laver ballade i skolen.«

Skolerne i Grønland fungerer ikke optimalt.

»Mange af lærerne kan ikke passe deres arbejde ordentligt – ofte på grund af alkoholproblemer. De forsømmer meget. Jeg har haft vildt mange vikarer og lærer-skift, og tit er vi blevet sendt ud for at lege i stedet for at lære noget. Når lærerne forsømmer så meget, smitter det af på eleverne. Det hele bliver lidt lige meget, og du får ikke specielt lyst til at lære noget.«

Engagement

Line er enebarn og er taget på efterskole for at prøve at stå på egne ben og blive styrket fagligt.

»Jeg har udviklet mig meget ved at komme væk fra mine forældres "kuppel". Det har været rigtig godt at komme ud at se på verden med nye øjne og selv at opleve, hvordan det hele fungerer,« fortæller hun.

»Lærerne på efterskolen er utroligt engagerede og brænder for undervisningen, som også er på et langt højere niveau end det, jeg kender fra Grønland. For mig har det været fantastisk at gå på efterskole. Udover at jeg lærer mere, er sammenholdet blandt eleverne også helt specielt.«

Selvom Line er vokset fagligt, slås hun stadig med præstationsangst.

»Nogle gange tænker jeg. "Det her kan jeg simpelthen ikke aflevere – de andres er meget bedre!"«

Især det første år på efterskole følte hun sig underlegen og syntes ikke, at hun kunne tillade sig hele tiden at række fingeren op og spørge.

»Det er jeg heldigvis kommet over nu. Jeg er nødt til at spørge, hvis jeg skal blive bedre...«

Mangler nuancer

Da Line skulle begynde på Brøruphus, søgte hun om at få alle fag på 9. klasse niveau igen, men fik afslag – på nær i dansk. I dag er hun glad for de udfordringer, 10. klasse har givet.

»Ellers var jeg nok gået lidt død. I matematik kan jeg se, at det, de laver i 9. klasse, er noget jeg har arbejdet med de sidste to år. Så det var fint, at jeg blev presset lidt.«

»Men nogle ting – som for eksempel at skrive eksamensstil – er svære. Jeg har ikke samme ordforråd som de andre,

og jeg føler ikke, jeg helt kan vise, hvad jeg faktisk kan, fordi jeg mangler nogle nuancer i sproget.«

Lærernes måde at tackle undervisningen er afgørende for hende.

»Hvis en lærer ikke gider forklare noget, jeg ikke forstår, bliver jeg irriteret. Da jeg kom til Danmark, fik jeg en rigtig god fysiklærer, som satte sig ned og forklarede tingene fra bunden. Det betød, at jeg hurtigt lærte en masse,« fortæller hun.

Dansk eller grønlandsk?

Line undrer sig over, hvor lidt de fleste danskere ved om Grønland. Det står i skarp kontrast til, hvordan grønlandske børn fra første færd fodres med viden om Danmark.

»Vi kan ikke komme udenom det danske. Og hvis du for eksempel vil lære engelsk, er du nødt til at kunne dansk. Der findes ikke nogen grønlandsk/engelsk ordbog...«

Nogle af Lines efterskolekammerater er i kraft af hende forhåbentlig blevet lidt klogere på Grønland.

»Min rumbo havde for eksempel forestillet sig, at jeg ville være en lille, maskulin pige med runde kinder og små øjne. Vi har begge fået udfordret vores fordomme og har haft det rigtig godt sammen.«

Efter at have gået i skole i Danmark i snart to år, skal hun faktisk tænke sig om en ekstra gang, hvis hun skal tale grønlandsk. Men i tanken foregår det hele i blanding af dansk, grønlandsk og engelsk.

»I Grønland kunne jeg godt få at vide: "Dumme dansker – tag tilbage til Danmark!" Men i Danmark ser folk mig kun som grønlænder, selvom jeg er halvt dansk. Ind i mellem kan jeg godt føle mig ret splittet, for hvor hører jeg så til?«

Men inderst i hjertet virker det ikke som om, der er meget tvivl. Selvom hun måske vælger at uddanne sig og arbejde i Danmark, så er og bliver Grønland moderlandet.

»Jeg ville aldrig kunne undvære den store, grønlandske natur... « ■

Lines råd

"Danske efterskoleelever skal ikke være bange for at sige noget til de grønlandske, selvom de umiddelbart kan virke lidt tilbageholdende. Vis interesse – de er langt væk hjemmefra! Grønlandske elever skal forsøge at være åbne og sørge for at snakke mest muligt med andre.

Jeg kan varmt anbefale et efterskoleophold til alle grønlandske unge. Men det er en stor omvæltning, og det er vigtigt, at du giver det en regulær chance og ikke bare tager hjem igen efter to uger. Har du aldrig været i Danmark før, er det nok ikke nogen god idé. Så er overgangen simpelthen for voldsom."

»Jeg tror, danskere ville synes, at mange sider af livet i Nuuk er barskt. Der sidder altid fulde folk foran Brugsen, og mange børn får tidligt et stort ansvar, fordi der er problemer i familien«

Rundt om de grønlandske elever

Mange instanser er involveret i de grønlandske elevers efterskoleophold. Her er et overblik

De Grønlandske Huse

I Danmark eksisterer der fire grønlandske huse. De findes i Ålborg, Århus, Odense og København. De grønlandske huse er en slags medborgerhuse for de grønlændere der bor i Danmark. De huser mange sociale og kulturelle arrangementer, sælger grønlandske varer og har alle ansat socialvejledere og uddannelsesvejledere. Vejlederne samarbejder med Sprogcenteret i Sisimiut om logistikken i forhold til de grønlandske elevers nedrejse til Danmark og ankomst til de enkelte efterskoler i de regioner som det enkelte hus tilhører. Alle husene arrangerer modtagelsesrejse for de elever, der ikke har noget sted at være mellem ankomsten og starten på efterskolen. Under efterskoleopholdet arrangerer de grønlandske huse uddannelsesdage målrettet de grønlandske unge, som skal videre på en ungdomsuddannelse i Grønland og de kan bistå de unge løbende med vejledning – også f.eks. af social karakter, hvis der opstår stærk hjemve eller lignende. Husene fungerer desuden som rådgivningskontorer for efterskolernes personale, når der måtte være tvivl om grønlandske forhold.
Web: www.groenlandskehus.dk

Sprogcenteret i Sisimiut

Administrerer og bevilger tilskud fra det grønlandske hjemmestyre til grønlandske unges efterskoleophold i Danmark. Sprogcenteret koordinerer desuden de fleste grønlandske efterskoleelevers rejse til Danmark ved skoleårets start.
Web www.oqaatsit.gl

Kontaktfamilier

Grønlandske unge, som tager på efterskole med støtte af hjemmestyret, skal, som en betingelse for tilkendelse af støtte, have tilknyttet en kontaktfamilie i Danmark. Kontaktfamilien er dem, som eleven bor hos i skolens lukkeperioder – typisk weekender og ferier. Kontaktfamilien åbner sit hjem for den unge – men de er i forhold til efterskolen ikke at betragte som 'forældre' eller 'plejefamilie', snarere som værtsfamilie i stil med andre typer udvekslingsophold. Det er stadig forældrene i Grønland, der har det egentlige ansvar for den unge og dermed dem, der primært skal kontaktes, hvis der f.eks. opstår problemer i løbet af elevens ophold på skolen.

Tilskud

Statsstøtte

Grønlandske unge kan, som danske unge, modtage den almindelige indkomstafhængige statsstøtte til et efterskoleophold.

Hjemmestyrestøtte

Grønlandske unge kan søge om støtte fra hjemmestyret til efterskoleophold i Danmark. Støtten er indtil videre uændret som et fast beløb på 281,-

kr./uge/elev. Dertil kommer finansiering af ud- og hjemrejse. Størstedelen af grønlandske unge, der tager på efterskoleophold i Danmark modtager denne støtte. Grønlandske unge,

Pædagogisk konsulent og hjemmeside

Efterskoleforeningen har ansat en pædagogisk konsulent, der bl.a. rådgiver om grønlandske unges ophold på efterskoler. På foreningens hjemmeside kan man læse meget mere om de forskellige instanser og muligheder for de grønlandske unge.

Web www.efterskole.dk/groenlandskeelever

Kontakt Maren Ottar Alstrup på moa@efterskoleforeningen.dk

Hjemkommunen

Hvor det i Danmark er den enkelte elevs hjemkommune, der har en lang række forpligtelser overfor efterskoleeleven, er det ikke altid tilfældet med den grønlandske elev. Det anbefales at den grønlandske unge skifter folkeregisteradresse til den kommune, hvor efterskolen ligger. Dette skift kan ske forholdsvis uproblematisk pga. rigsfællesskabet. Det betyder, at det i så tilfælde er denne kommune, der er at betragte som elevens hjemkommune. Den danske kommune har efterfølgende samme forpligtelser overfor den grønlandske unge, som for kommunens andre unge. Til tider kan det være nødvendigt at indskærpe denne forpligtelse overfor den nye danske hjemkommune.

Hvis ikke eleven vælger at skifte adresse, er det som med flere danske kommuner. Der kan være stor forskel på hvor meget den enkelte grønlandske hjemkommune spiller med, hvis der f.eks. er behov for ekstra ressourcer til materielle ting, psykolog-hjælp eller andet.

Kontaktlærerne

Tidligere hed disse 'rådgivningslærere' men skifter fra august 08 titel til 'kontaktlærere' – ikke at forveksle med efterskolernes kontaktlærere. Kontaktlærerne er tilknyttede de enkelte grønlandske grundskoler og fungerer som 'skolevejledere'. Rådgivningslærerne vurderer grønlandske unges relative egnethed og behov for efterskoleophold i Danmark. De bistår med skoleudtalelser, elevens 'handleplan' (i Danmark kaldet 'uddannelsesplaner') og udfyldning af skemaer til anmodning om hjemmestyrstøtte.

der ikke modtager hjemmestyrstøtte er dog omfattet af de grønlandske huses tilbud om rådgivning og støtte. Men husene oplyses ikke automatisk om privatisternes tilstedeværelse.

Dansk som andetsprog
Efterskolerne kan indhente tillægstaksten 'dansk til tosprogede' for de grønlandske elever de har, som tilbydes og modtager undervisning

i dansk som andetsprog. Taksten er i 2008 på 12.738,- kr./årselev. Taksten opnås ved indkrydsning på de såkaldte 'lyserøde skemaer'.

Brobygger mellem elev og skole

Kontaktfamilierne skal både praktisk og mentalt stå til rådighed for de grønlandske elever. Det er krævende, men giver også meget tilbage, når barrierer brydes ned og en styrket ung tager hjem ved skoleårets slutning

Det seneste år har Louise Qaavigaq og hendes grønlandske mand David været kontaktfamilie for Naduk, der går på Faxehus Efterskole. Parret er ikke uvante med at tage grønlandske børn under deres vinger. Mens de boede i Grønland, havde de flere plejebørn, og de har også tidligere været kontaktfamilie for efterskoleelever.

»Det er vigtigt, at de mange grønlandske børn, som både kan og vil, får en chance for at bringe det grønlandske samfund videre,« siger Louise Qaavigaq.

Udover den almene støtte, familien bidrager med, tror hun, det er af stor betydning, at familien er dobbeltsproget.

»Vi kan være med til at løse op for de sproglige og kulturelle problemer, de unge støder ind i. Hos os kan de på deres eget sprog få fordøjet både de gode og dårlige oplevelser fra efterskolen. Vi har også en anden forståelsesramme, fordi vi i modsætning til de fleste danskere kender Grønland og ved, hvad eleverne kommer fra,« siger Louise Qaavigaq.

Hun opfordrer lærerne til at bruge den viden, som mange kontaktfamilier ligger inde med, til at få indsigt i elevernes baggrund. For eksempel kan kontaktfamilien fortælle og vise fotos fra Grønland.

»I Grønland har man ikke samme opdeling i voksen- og børnetid. Alle er sammen – de sejler, tager på jagt og på ture, spiller kort og synger. Derfor er båndene i familien også meget tætte og hjemveen desto større for mange.«

»De færreste lærere har billeder på, hvad det vil sige at bo i Grønland. Nogle af eleverne har boet hele deres liv i en by med én butik, ingen asfalterede veje og to timers flyvning til nærmeste by. Vi kan være med til at skabe grobund for forståelse, så eleverne får det bedste mulige ophold.«

Tætte bånd

Fordi afstanden mellem Grønland og Danmark ikke bare i kilometer, men også i kultur, er lang, så Louise Qaavigaq gerne, at eleverne kom til Danmark tre-fire uger, før skoleåret begyndte.

»Mange har aldrig været her før, og så er det altså en voldsom oplevelse, når de oveni skal smides direkte ud i det hektiske liv på en efterskole. Kommer de herved i god tid, har kontaktfamilien mulighed for stille og roligt at introducere dem til det samfund, de nu skal være en del af.«

Også den grønlandske familiekultur er meget anderledes end den danske.

»De er sammen på en helt anden måde end her, hvor samværet ofte består i skemalagt kvalitetstid. I Grønland gør man det bare og har ikke samme opdeling i voksen- og børnetid. Alle er sammen – de sejler, tager på jagt og på ture, spiller kort og synger. Derfor er båndene i familien også meget

Foto: Ulrik Bang/bagn.gl

Af Lotte Edberg Loveless, journalist

tætte og hjemveen desto større for mange,« fortæller Louise Qaavigaq.

Hun og hendes mand har bevidst bosat sig i Harbøre. Det kan ikke helt hamle op med de grønlandske vidder, men der er hav og udsyn, hvilket også kommer deres kontaktbørn til gode.

»På efterskolen har Naduk værelse lige op til skoven. Det bryder hun sig ikke om – den er mørk, og hun er slet ikke vant til skov,« fortæller Louise Qaavigaq.

Et andet af hendes kontaktbørn var ikke meget for at gå i bad. Først efter nogen tid gik det op for familien, at det var på grund af edderkoppespind i hjørnerne. Pigen havde aldrig før set en edderkop i Grønland.

Står til rådighed

At være kontaktfamilie er hårdt arbejde.

»Du skal være psykisk rustet til at rumme et barn, der i perioder kan have det meget skidt,« siger Louise Qaavigaq.

Selvom familien skal stå til rådighed mentalt og praktisk og ikke kan planlægge weekenderne frit, er indsatsen ulønnet. Faktisk skal man regne med at have udgifter på barnet.

»Vi må sikre, at vores kontaktbarn har lomme penge og ved, at hendes egen familie ikke har råd. Det er også os, der betaler hendes togbilletter og den slags. Det ville være mere regulært, hvis Hjemmestyret dækkede lomme penge og transportudgifter.«

Familiens nuværende kontaktbarn var meget tæt på at rejse hjem på grund af hjemve.

»Vi trøstede og snakkede med hende om, hvad konsekvenserne af at rejse ville være. Hun endte med at besinde sig og besluttede, at hun ville gøre opholdet færdigt. Men det er hårdt for de grønlandske elever. De er så unge, så langt væk hjemmefra og har svært ved at snakke ordentligt med de andre på skolen. Kommer de først på den anden side af julen, går det som regel...«

Ny selvtillid

Selvom det koster ressourcer, er Louise Qaavigaq ikke i tvivl om, at hun og hendes mand vil fortsætte som kontaktfamilie. For det er også meget givende.

»Det er en stor glæde at se dem udvikle sig under opholdet. De får ny selvtillid og oplever, at de kan noget, de ikke troede.«

Selvom der kan være problemer omkring sprog og baggrundsviden, roser Louise Qaavigaq efterskolerne for deres evne til at integrere de grønlandske elever.

»Mange kontaktlærere gør en kæmpe indsats. De fleste elever har stor gavn af at komme herved. De får åbnet øjnene for, at der er andre muligheder. Kommer du fra et meget lille samfund, tror du måske, at du kun kan blive kok eller bager. Herved udvider de horisonten og oplever, at hvis de udnytter deres potentiale, kan de være med til at gøre en forskel, når de kommer hjem,« siger Louise Qaavigaq. ■

Følger der sociale problemer med opstår de som regel i løbet af de første måneder. Her er det vigtigt, at lærerne skal være åbne og opmærksomme på, om de reagerer afvigende, er deprimerede eller græder meget, siger Svend Kolte, forstander i Det Grønlandske Hus i Århus

Af Henrik Stanek, journalist

På tynd is i Danmark

Maden, udsigten, mængden af mennesker. Alt er nyt for mange grønlandske elever, så der skal ikke meget til, før man kommer galt af sted som lærer. Det hjælper med indsigt i deres sprog og kultur

Efterskolerne skal være glade for at få grønlandske elever, for et ophold kan blive til stor glæde for begge parter. Men lærerne skal gøre sig klart, at de kommer fra en meget fjern afkrog af verden.

»Det grønlandske samfund spænder vidt. Fra meget velstillede til decideret fattige familier og familier med store sociale problemer. Nogle elever føler sig meget hjemmevante i Danmark, andre er kulturelt og sprogligt lige så langt væk, som unge fra den tredje verden. Kontaktlæreren skal lære den enkelte godt at kende og få at vide, hvilken social og kulturel baggrund eleven kommer fra. Det kan være overraskende forskelligt,« siger Svend Kolte, eskimolog og forstander for Det Grønlandske Hus i Århus.

Grønlandere er lige så forskellige som alle andre mennesker. Alligevel har mange efterskolelærere et billede af eleverne som indelukkede. Det kan der være mange årsager til.

»Mange har svært ved at forstå, at grønlandsk ikke er gangbart i Danmark. Eleverne er opdraget til, at deres sprog har en værdi. Det er også grunden til, at den grønlandske vurdering af, hvor meget dansk man skal kunne for at klare sig på en efterskole, kan være anderledes end i Danmark,« siger Svend Kolte.

Mange grønlandere vokser op i familier, hvor forældrene ikke diskuterer eller udveksler synspunkter med børnene, men meddeler, hvordan det skal være. Omvendt har de unge ret til at tie. En ret, de også kan finde på at bruge, når de kommer til Danmark, for eksempel hvis de bliver spurgt, hvad de hedder.

»Så kan svaret godt være "ass". Det er en forkortelse af asukiaq - det ved jeg ikke,« fortæller Svend Kolte.

Sig, hvad der er galt

En meget genert grønlander vil typisk svare sådan. Han kender selvfølgelig sit navn, men bruger ass i betydningen, at han ikke vil udtale sig.

Det svar er i orden i Grønland, så når en grønlandsk elev har begået et fejltrin, står læreren over for et tilsyneladende stumt menneske og opfinder måske en dialog med sig selv: "Enhver ved da at..." og "Vi er i hvert fald enige om..."

»Sådan et skuespil er ydmygende for eleven. Sig i stedet, hvad der er galt på den grønlandske måde: "Sådan er reglerne, og hvis du ikke følger dem, bliver du smidt ud", og giv så eleven en dag til at tænke over sagen,« siger Svend Kolte.

Når man som lærer tager emnet op igen, er det en god ide at begynde med noget ufarligt for at få dialogen i gang.

"Bevæg dig gradvist ind i minefeltet. Den, der vil have en løsning med det samme, går grueligt galt, men lærer og elev har som regel en fælles interesse i at få snakket sammen. Vis den unge respekt ved at træde varsomt frem,« råder Svend Kolte.

Der er også en anden grund til, at en samtale skal tage den tid, der skal til. For mange grønlandere er dansk et fremmedsprog, og det tilskynder eleven endnu mere til at tie stille ved farlige emner.

»Et fejltrin kan i deres øjne være meget mere pinligt, end en dansk lærer vurderer det til. De kommer fra små samfund, hvor alles øjne hviler på én, så det er vigtigt, at man ikke bliver udsat for gruppens kritik. Derfor skal man gøre det klart for eleven, at han har gjort noget forkert, men så er det heller ikke værre. Ellers er han mere flov, end der er grund til at være.«

Forskel på kønnene

Ofte falder grønlandske drenge hurtigt i hak med de danske drenge, fordi de kan mødes om fodbold, der er kulturelt neutralt, mens det kniber for pigerne

»Grønlandske teenagepiger kender også til venindefjas, men dansk er et fremmedsprog, og de er usikre på normer, værdier, og hvad danske piger synes er morsomt. Det sikreste for dem er at isolere sig med hinanden«

at komme ind i fællesskabet på pige-værelserne.

»Grønlandske teenagepiger kender også til venindefjas, men igen: Dansk er et fremmedsprog, og de er usikre på normer, værdier, og hvad danske piger synes er morsomt. Det sikreste for dem er at isolere sig med hinanden, for så kommer de ikke galt af sted, men det er ikke meningen med opholdet. De skal bo på værelse med danske elever,« siger Svend Kolte.

Det er også en god ide, at skolen sørger for, at grønlandske elever er sammen med danske elever om noget praktisk.

»Opdragelsesmønstrer i Grønland er stadig meget traditionelt med forskel på piger og drenge. Pigerne har pligter og er vant til at få et ansvar, så sæt dem på rengøringshold med danske piger, så de kan gøre sig fælles erfaringer.«

Selv om drengene kan mødes om fodbold, betyder det ikke, at alt bare kører for dem.

»I nogle familier bliver drengene behandlet som små prinser og har sjældent mødt afslag på deres ønsker. Derfor kan de reagere meget voldsomt, når der bliver stillet krav til dem eller noget går dem imod,« siger Svend Kolte.

På den anden side skal man acceptere, at grønlændere vil være for sig selv indimellem.

»De skal selvfølgelig integreres, og de vil gerne have danske venner og være med i gruppen. Men de er usikre, fordi der er meget, de skal lære, så de har også brug for ro engang imellem.«

Grønlandske elever er stolte af deres land, så det er sårende, når danske elever kommer med eskimobetragtninger om, at de spiser rått kød og bor i snehytter.

»Det er altid godt at give grønlandske elever nogle succeser. Ofte kan de stå

frem i løbet af efteråret og fortælle om Grønland. Der skal ikke være fokus på, at de er grønlændere i hver eneste time, men de skal kunne føre sig frem med det, de kan. Det giver dem et fundament at stå på,« siger Svend Kolte.

Når det nye bliver for overvældende

Mange unge fra Nuuk har Danmark som referenceramme, fordi de oftere har været sydpå end i andre grønlandske byer. Men i bygderne i nord og øst bor der typisk kun 250 mennesker, og eleverne herfra har måske besøgt den lokale distriktsby med 1.000 indbyggere nogle få gange i deres liv. Med den forskel er det vigtigt, at kontaktlæreren sætter sig ind i, hvor eleverne kommer fra.

»Bare det at se træer kan være overvældende for grønlændere. Det gælder ikke alle, men nogle elever ser alting for første gang. Det er som at lande på en anden planet. Enkelte går i chok og vil hjem med det samme,« siger Svend Kolte.

Det kan være en god ide at få en medarbejder fra Det Grønlandske Hus ud for at dæmpe krisen. Det kan være nok med en beroligende snak på grønlandsk, men ofte afslører samtalen ting, ingen har tænkt på.

»Eleven har måske reelt været mor for sin søskende og har fået at vide, at familien er brudt sammen. Derfor tænker hun kun på at komme hjem og tage ansvaret på sig igen. En anden kan være flov over, at han ikke har fået lommepenge med. Nogle grønlandske familier tror, de kan fralægge sig ansvaret, mens barnet er i Danmark.«

I begge tilfælde kan Det Grønlandske Hus kontakte socialforvaltningen i den

grønlandske hjemkommune og bede om hjælp til familien.

Får ro til sig selv

En forholdsvis stor gruppe grønlændere har meget uhyggelige erfaringer med i bagagen: seksuelt misbrug, vold og selvmord i familien og blodige ulykker og dødsfald under jagt. Det sker også, at en 15-16-årig pige har et barn derhjemme, som ingen på efterskolen kender til.

»Det gælder bestemt ikke alle, så tilgangen må ikke være, at der altid følger sociale problemer i kølvandet på grønlandske elever. Men lærerne skal være åbne og opmærksomme på, om de reagerer afvigende, er deprimerede eller græder meget. Eleverne oplever måske for første gang i deres liv, at de får tid til at tænke på sig selv, så kriserne opstår typisk i løbet af de første måneder i Danmark. Det er dybt personligt og alvorligt for eleven, så lad vær med at bruge en kammerat som tolk,« advarer Svend Kolte.

Det er hans erfaring, at langt de fleste grønlændere får et godt ophold.

»Når eleverne har tilpasset sig, åbner der sig en horisont for dem: "Tænk, at verden er så stor!" De bliver fyldt med oplevelser og viden om, at livet kan være anderledes, og mange bliver så meget bedre dansk, at de kan tage en uddannelse. De bliver psykisk stærkere, når de har overlevet at stå på tynd is i Danmark.« ■

Til Grønland for at hilse på nye elever

Op til dette skoleår rejste to lærere fra Salling Ungdomsskole til Nuuk for at forberede nye elever på livet i Danmark. Skolen håber, det øger chancen for, at de bliver skoleåret ud

Af Henrik Stanek, journalist

Foto: Ulrik Bang/bang.gl

Salling Ungdomsskole plejer at have elever fra Grønland, men op til dette skoleår tog forstander Leif Lundsgaard et nyt initiativ. Han sendte lærere Tanja Kuchel og Joan Pedersen til Nuuk for at hilse på to kommende elever.

»Vi får de fleste grønlandske elever fra Christianshåb, som er venskabsby med Skive. Børnene kommer herved på udveksling i 5. klasse, og nogle af dem vender tilbage, når de skal på efterskole. Men i år har vi to elever fra Nuuk, som aldrig har været i Danmark. Derfor tog vi op for at tale med dem i februar,« fortæller Leif Lundsgaard.

I Nuuk holdt Tanja Kuchel først et oplæg om efterskolelivet i Danmark for flere klassetrin. Bagefter mødte hun de to elever og fik et indtryk af den grønlandske virkelighed.

»De var meget generte og stillede ikke mange spørgsmål, og det undrede mig. De vidste formentlig ikke, hvad de skulle spørge om, fordi vores skoleform ligger så fjernt fra den, de kender. Men den ene elev har en bedstemor, som selv har gået på efterskole, og hun bakker sit barnebarn op. Den slags kan jeg bedre få fornemmelse af, når jeg er på besøg hos familien,« siger Tanja Kuchel.

Hun fortalte om årets gang på Salling Ungdomsskole, hvad unge i

Danmark laver, at naturen og klimaet er helt anderledes end i Grønland og om forholdet mellem lærer og elev.

»Det er helt klart anderledes end i Grønland. Vi er en slags erstatning for far og mor, især for de grønlandske elever. Jeg forsøgte også at give et realistisk billede af, at det ikke kun er fis og ballade at gå på efterskole. Det kræver mere af grønlandske end af danske elever at begynde, fordi det hele er så anderledes for dem, men selv om jeg bad dem overveje en ekstra gang, om et efterskoleophold nu også er noget for dem, faldt hverken pigen eller drengen fra,« fortæller Tanja Kuchel.

Ansigt på to lærere

Lærerne fik også et personligt udbytte af turen.

»Grønlændernes måde at leve på er meget anderledes. Ingen har travlt. Der er en ubeskrivelig ro over dem, og det skyldes måske, at de er nødt til at vente på vejret, hvis de vil ud at fiske,« siger Tanja Kuchel.

De to lærere fik selv naturens luner at mærke. De fik det fem dage lange ophold forlænget med en weekend på grund af dårligt vejr

I alt har Salling Ungdomsskole fem grønlandske elever i år, og Tanja Kuchel håber, at turen til Nuuk gør det lettere

for hende at tale med dem om kulturelle forskelle mellem Grønland og Danmark.

»Vi vil gerne være bedre til at tage imod grønlandske elever og hjælpe dem med til at falde til. Samtidig vil vi gøre vores danske elever nysgerrige på, at grønlænderne kommer med andre ting i rygsækken. Derfor har jeg planer om, at grønlænderne skal holde oplæg om livet i Grønland.«

Investering i et godt ophold

Det er spændende at arbejde med grønlandske elever, synes Tanja Kuchel. Men medaljen har en bagside.

»Det er hårdt at give slip, når skoleåret er slut, for jeg ser dem sandsynligvis aldrig igen. Men ved et tilfælde mødte jeg en af vores tidligere elever i Nuuk, og det var dejligt at høre, at hun klarer sig godt.«

Det er ikke billigt at sende to lærere til Grønland, men bliver eleverne skoleåret ud, er pengene tjent ind. Men det handler ikke kun om økonomi, understreger forstander Leif Lundsgaard.

»Turen var også et skulderklap til to lærere, som yder et stort arbejde med vores grønlandske elever. Men det primære mål var at sikre, at opholdet bliver en god oplevelse for både eleverne og os,« siger han. ■

Dansk som andetsprog er et læringsvilkår for grønlandske elever på efterskole

De grønlandske elever på efterskole i Danmark skal både være og lære på dansk, og det er for mange en stor udfordring

Af Line Møller Daugaard, lektor

Modelfoto: Johnny Wichmann

De grønlandske elever udgør – som efterskolernes samlede elevgruppe – en vensartet gruppe med forskellige opvækstbetingelser og erfaringsgrundlag. Nogle er opvokset i (efter grønlandske forhold) store byer som Nuuk og Sisimiut, andre i små, afsondrede bygder, og atter andre har tilbragt en del af deres liv i Danmark for derefter at flytte til Grønland. Bl.a. derfor er ligeledes markante forskelle, når det gælder elevernes sproglige forudsætninger og behov.

Blandt de grønlandske efterskoleelever kan man således både møde elever som Aviaja og Tilde. Begge piger er 15 år gamle, men herefter hører lighederne op. Aviaja kommer fra en lille bygd nord for

polarcirklen i det nordøstlige Grønland. Både i dagligdagen i bygden og i bygdeskolen, hvor tre lærere tilsammen dækker undervisningen af skolens knap tyve børn i alle fag og på alle trin, foregår det meste af hverdagen på grønlandsk. Også i Aviajas hjem er hovedsproget grønlandsk; begge hendes forældre er grønlandere, og de har talt grønlandsk med Aviaja fra fødslen. Aviaja har således grønlandsk som modersmål og dansk som andetsprog.

Anderledes forholder det sig med Tilde, som deler værelse med Aviaja på efterskolen i Danmark. Tilde er født og opvokset i Nuuk og har gået på en stor byskole med mere end 400 elever, som

både i og uden for skolens undervisning naturligt skifter mellem dansk og grønlandsk. Tildes forældre er danske og flyttede til Grønland for mange år siden, og i Tildes hjem har man altid talt dansk; faktisk kan Tildes forældre meget lidt grønlandsk. Tilde selv taler noget grønlandsk, men dansk er både hendes stærkeste sprog og hendes foretrukne sprog. Tilde bor således i Grønland ligesom Aviaja, men har dansk som modersmål og grønlandsk som andetsprog.

Som Aviajas og Tildes eksempler viser, er den sproglige hverdag i Grønland kompleks, og det sætter sig spor hos de grønlandske elever på efterskole i Danmark. Deres dansksproglige ▶

Foto: Johnny Wichmann

- forudsætninger er meget forskellige og spænder fra elever, der har dansk som modersmål og taler dansk på en måde, der ikke nødvendigvis adskiller sig fra de danske elevers dansk, til elever, som har helt anderledes svage dansksproglige forudsætninger for et efterskoleophold i Danmark. Derfor bør efterskolerne være opmærksomme på at få afdækket de grønlandske elevers sproglige forudsætninger og ikke tage for givet, at man har et bestemt forhold til dansk, fordi man er grønlandsk efterskoleelev.

Dobbelt udfordring

Mange grønlandske elever har som Aviaja – og de øvrige tosprogede elever på efterskolen – dansk som deres andetsprog, og det er et læringsvilkår, som for mange får stor betydning gennem efterskoleopholdet.

Som Abdi med somali som modersmål, Esen med tyrkisk som modersmål og Ali med arabisk som modersmål har Aviaja andre sproglige forudsætninger for skolegang på dansk end Kristina og Thomas med dansk som modersmål. Mens Kristina og Thomas, når de kommer på efterskole, har en veludviklet dansksproglig kompetence, der sætter dem i stand til forholdsvis ubesværet at tilegne sig ny viden gennem det danske sprog, står Aviaja over for den dobbelte udfordring at skulle lære dansk, samtidig med at hun lærer gennem det danske

sprog – en udfordring, som en svensk forsker har sammenlignet med at lære at spille violin samtidig med, at man indgår i et symfoniorkester.

Arena for sprogtilegnelse

At lære med et andetsprog som medium er en stor opgave. Det kræver væsentligt mere mental energi at fungere sprogligt – at lytte, tale, læse og skrive – på et andetsprog, end når det foregår på modersmålet. Det præger Aviajas deltaelse i og udbytte af undervisningen på tværs af skemaet, og det har ligeledes betydning uden for undervisningen, hvor efterskolelivet også i altovervejende grad udfoldes på dansk.

Efterskoleformen rummer et stort potentiale som ramme for de grønlandske elevers dansksproglige udvikling. Kostskoleformen betyder, at de – i modsætning til den sproglige hverdag for mange hjemme i Grønland – befinder sig i et dansksprogligt miljø 24 timer i døgnet. Under efterskoleopholdet er dansk ikke blot skolens sprog, men også det sociale livs sprog og alle hverdagens praktiske gøremåls sprog. Derfor møder de grønlandske elever i efterskolens hverdag på den ene side et bredt og mangearartet udsnit af det danske sprog, og på den anden side får en rig lejlighed til selv at anvende sproget i varierede sammenhænge. Begge dele er vigtige forudsætninger for en vellykket

andetsprogstilegnelse, og det tilegnelsen af det danske sprog gode betingelser.

Desværre er det ikke sådan, at efterskoleformens store sprogtilegnelsespotentiale og det at være i et dansksprogligt miljø er ensbetydende med, at dansktilegnelsen går af sig selv. Sprog smitter ikke, og sprog tilegnes ikke osmotisk. Derfor er der behov for en langsigtet andetsprogpædagogisk indsats på den enkelte efterskole for fuldt ud at udnytte efterskoleformens sprogtilegnelsespotentiale.

Den indsats kan med fordel tænkes som dobbeltrettet. På den ene side er det oplagt at etablere særlig undervisning i dansk som andetsprog, hvor lærere med særlig indsigt i dansk som andetsprog sammen med de grønlandske elever kan arbejde målrettet med elevernes dansksproglige udvikling og deres deltagelse i efterskolens øvrige undervisning, eventuelt sammen med andre efterskoleelever med dansk som andetsprog.

På den anden side er de grønlandske elevers dansktilegnelse ikke udelukkende dansk- eller eventuelt dansk som andetsproglærernes ansvar. De grønlandske elever har ikke kun dansk som andetsprog i dansk og dansk som andetsprogstimerne, men på tværs af skoleskemaet og i alle efterskolens fag og øvrige aktiviteter. Derfor er deres tilegnelse af det danske sprog en opgave for hele efterskolen og således også alle læreres ansvar.

Andetsprogspædagogik i praksis

I vejledningen "Dansk som andetsprog i efterskolen. En håndsrækning til undervisningen af tosprogede efterskoleelever", som blev udgivet på Efterskoleforeningens Forlag i juni 2006, og som kan rekvireres ved henvendelse til pædagogisk konsulent Maren Ottar Alstrup i Efterskoleforeningen, gives der en række bud på, hvordan opmærksomheden på elever med dansk som andetsprog kan udmøntes i praksis.

Overordnet er det nødvendigt, at alle lærere forholder sig til deres fag, til det faglige stof og til fagets arbejds- og organisationsformer i et sprogligt perspektiv, og der må i alle efterskolens fag og aktiviteter være opmærksomhed på sprog og sprogtilegnelse. Konkret er en undervisning med opmærksomhed på den andetsprogspædagogiske dimension bl.a. kendetegnet ved følgende:

- *Opmærksomhed på elevernes forforståelse*

En forudsætning for at indgå i faglige aktiviteter er, at eleverne på forhånd har aktiveret viden og erfaringer, som sætter dem i stand til at angribe opgaven.

- *Bevidsthed om det faglige ordforråd, herunder de færfaglige udtryk*

Netop ordforrådet er et af områder, hvor de sproglige forudsætninger hos elever

med dansk som andetsprog adskiller sig markant fra deres modersmålstalende kammeraters forudsætninger. Opmærksomheden bør ikke udelukkende omfatte fagord, men også såkaldt færfaglige udtryk, som befinder sig i en gråzone mellem de mest hyppige ord og de deciderede fagudtryk. Netop disse gråzoneord er typisk kendt af elever med dansk som modersmål, men ikke nødvendigvis for elever med dansk som andetsprog, og derfor kan de udgøre en alvorlig barriere for andetsprogslevernes udbytte af undervisningen.

- *Opmærksomhed på fagteksters sproglige sværhedsgrad*

De fagtekster, som spiller en væsentlig rolle i undervisningen i mange fag, udgør ikke alene en indholdsmæssig udfordring, men i høj grad også en læsemæssig og sproglig udfordring for elever med dansk som andetsprog. Derfor bør fagteksterne ikke alene vurderes med faglige briller, men i høj grad også med sproglige briller, og tekstlæsning bør gives en selvstændig plads i undervisningen.

- *Inddragelse af visuel formidling som supplement til verbal formidling*

Det støtter elevernes forståelse, at det faglige stof ikke alene formidles verbalt, men også visuelt, og at eleverne støttes i at koble mundtlige, skriftlige og visuelle formidlingsformer.

- *Organisering af undervisningen, der giver rum for sproglig afklaring – fx gennem par- og makkerarbejde*

Ved at organisere undervisningen, så eleverne i højere grad opmuntres til at være sprogligt aktive, end det ofte er tilfældet i en traditionel klasseværelses-samtale, gives eleverne en stor mængde reel sprogbrugstid, og det understøtter deres dansksproglige udvikling.

- *En undervisning, hvor der lægges vægt på, at eleverne formulerer sig fagligt, både mundtligt og skriftligt*

For at kunne anvende det danske sprog selvstændigt og kreativt må undervisningen tilrettelægges, så eleverne ikke alene lytter og læser på dansk, men også selv aktivt anvender det sprog, der knytter sig til fagene, i tale og skrift.

En sådan andetsprogspædagogisk opmærksomhed er for elever som Aviaja en absolut forudsætning for at få et tilfredsstillende udbytte af efterskoleopholdet i Danmark. Men med andetsprogspædagogikken følger der et styrket fokus på sprog og læring, som ikke blot vil være til gavn for de grønlandske elever med dansk som andetsprog, men i høj grad også for Kristina, Thomas, Abdi og de øvrige elever på efterskolen. ■

TRÆF SKABER TRYGHED

Når man er langt hjemmefra, skaber det tryghed en gang i mellem at kunne være sammen med nogle, der ligner en selv og har den samme kultur. Det er baggrunden for, at fynske efterskoler på sjette år arrangerer et årligt træf for de grønlandske elever. De sidste fire år er træffet afviklet på Glamsbjerg Fri- og Efterskole, som selv typisk modtager i nærheden af ti grønlandske elever. Da træffet sidst blev afviklet i efteråret, var det med opbakning fra 15 efterskoler fra Fyn

og Sydjylland og med deltagelse af cirka 50 grønlandske elever.

»Vi bruger en hel weekend på træffet, så eleverne kan opbygge et netværk med hinanden. Flere elever besøger efterfølgende hinanden på skolerne og de har kontakt på mobil og chat,« fortæller lærer Anne Poulsen.

Det er fast bestanddel i arrangementet, at der er festaften, hvor de grønlandske elever underholder hinanden med musik og sang. Men

idrætsaktiviteter og en tur i svømmehallen er også på programmet.

»Mange af de grønlandske elever liver op på sådan en weekend og viser for alvor, hvor meget de har at byde på. Derfor opfordrer vi også de danske elever til at blive på skolen, så de kan få et indtryk af grønlandsk festglæde,« siger Anne Poulsen.

De enkelte efterskoler betaler de cirka 100 kr. pr. elev, som det koster at afvikle weekenden. ■

Da Naja Rosing Olsen var barn legede hun "danser" med kammeraterne. Danskerne var fine i tøjet og gik på en særlig elegant måde, fortæller Naja Rosing Olsen mens hun med hænderne gestikulerer fin dame. »Danskere var sådan nogle, der var dygtige, nogle vi så op til, de var mere værd end os,« fortæller hun om sin grønlandske barndom.

Oplevelsen sad i Naja Rosing Olsen da hun som 14-årig kom til Danmark for at bo hos en familie igennem et års tid og den sidder i mange af de grønlandske elever, der kommer til de danske efterskoler hvert eneste år.

»Vi føler os anderledes og mindre værdige, og så kommer vi fra en kultur, der er så forskellig fra den danske. Det gør det meget svært for mange grønlandske unge at falde til på efterskolerne,« fortæller Naja Rosing Olsen, der holder foredrag om grønlandske forhold og tilbyder coaching af de grønlandske elever på efterskolerne.

Hendes egen opfattelse af danskerne som fine folk, der er mere værd end

grønlandere, fik et brat slag, da hun som barn oplevede, at hendes far fik en ny dansk chef som både var fordrucken og langt fra lige så dygtig til jobbet som hendes far. Det satte sit præg på familien. Hendes far havde stoltheden i behold og sagde jobbet på bådeværftet op, fordi han ikke ville tilsidesættes af en, der ikke var så dygtig i jobbet som ham selv. Mange andre bukkede hovederne og indordnede sig og det præger mange grønlandere, mener Naja Rosing Olsen.

Opvæksten præger

I 60'erne flyttede mange familier fra de små bygger og ind til byerne. Her fik folk, der havde ernæret sig som dygtige fangere, job som arbejdere i industrivirksomhederne. Kvinderne begyndte at komme ud på arbejdsmarkedet, men det var ikke den lykke, de måske havde forstillet sig, da de sagde farvel til fangertilværelsen. Der var ingen børnehaver og vuggestuer. Kvinderne gik på arbejde, de små børn lå alene hjemme

og kvinderne gik hjem for at amme dem i middagspausen.

»Der er ingen tvivl om, at det har sat sig som psykologiske spor, der præger mange den dag i dag,« siger Naja Rosing Olsen som forklaring på mange af de sociale problemer, der præger Grønland og som i øvrigt også var årsag til, at hun selv rejste til Danmark for et par år siden. Hun forlod et godt job på den grønlandske højskole, fordi hun ikke ville have, at hendes dengang 13-årige datter skulle vokse op i et samfund præget af store sociale problemer. Når der var lønningssdag, var der fulde folk i gaderne, uanset hvor man kiggede hen, forklarer hun.

»Elever på efterskolerne har også den slags oplevelser med i bagagen, og de kommer fra en kultur, som er nedartet igennem generationer. Det giver sig udtryk i, at vi er mere stille. Jeg tror det kommer af, at vi i generationer har været vant til at leve med naturen. Ude i naturen skal man være stille, når man jager. Man skal være opmærksom på detaljerne

Vi så op til danskerne

Mindreværd, barske sociale oplevelser og en samværskultur præget af færre verbale udfoldelser end i Danmark udfordrer de grønlandske elever, når de pludselig havner i et højlydt dansk teenagemiljø

Naja Rosing Olsen tilbyder coaching af eleverne på grønlandsk. Det giver mulighed for, at de får udtrykt sig nuanceret om deres følelser, hvis de har det svært

Foto: Johnny Wichmann

Af Torben Elsig-Pedersen, redaktør

og bruge ansigtsudtryk til at kommunikere med. Det er bare ikke den måde, man kommunikerer på i et dansk efterskolemiljø med et hundrede andre unge.»

Lær af hinanden

En udbredt og ofte negativ myte om de grønlandske elever er, at de er stille og lukker sig inde i sig selv. Men Naja Rosing Olsen mener, at det også kan vendes positivt.

»Folk tager kurser i selvudvikling for at finde stilheden i sig selv. Det er måske nogle af de egenskaber, danskerne kan lære af grønlænderne ligesom de grønlandske unge kan lære noget om at kommunikere verbalt af danskerne. Vi skal lære af hinanden, og det gør vi bedst ved at skabe bevidsthed hos hinanden i stedet for blot at konstatere, at vi forskellige.«

Følelser i spil

Naja Rosing Olsen har igennem årene arbejdet både i Danmark og Grønland som lærer, skuespiller og journalist, men har nu sat sig for at arbejde for, at

de unge på efterskolerne får en bedre oplevelse og dermed at flere elever gennemfører deres efterskoleophold. Midlet er bl.a. foredrag på efterskoler og coachingforløb, hvor de grønlandske elever får mulighed for at udtrykke sig på deres modersmål.

»Der er stærke følelser forbundet med at flytte hjemme fra det grønlandske og til en efterskole, når man er 15-17 år. Skal man så samtidig udtrykke sig på et fremmed sprog, er det svært at få en samtale, der involverer hele personligheden og sætter mål for, hvordan man vil gennemføre opholdet. Derfor tror jeg, det vil være gavnligt for mange af eleverne at få coaching på deres modersmål,« siger Naja Rosing Olsen.

Hun taler selv perfekt dansk, men ved at det kan være svært at omsætte følelsesmæssige tanker fra grønlandsk til dansk.

Hun støtter fuldt ud, at efterskolerne arbejder målrettet på danskundervisningen over for de grønlandske elever.

»Men der er brug for andet og mere end at sætte ind med øget faglighed,

for det er kulturelle og mentale forskelle, som gør at mange grønlandske elever har svært ved at falde til. Derfor skal der også være samtaler på et følelsesmæssigt plan, hvis de skal åbne sig mere i fællesskabet,« siger hun.

De grønlandske unge føler sig ofte uden for det danske sammenhold og kommer derfor nemt til at føle sig forkerte. Derfor handler coachingen ofte om, hvad den unge selv kan gøre for i højere grad at gøre sig gældende i fællesskaberne.

»Vi kan lære dem i højere grad at udtrykke sig i de sammenhænge, de er i. Men danske unge og efterskolelærerne må også gerne vide, at de skal have lidt mere tålmodighed og give lidt mere plads, for at grønlænderne folder sig ud. Der er tale om et kulturmøde, hvor begge parter må forsøge at forstå, hvordan de bedst agerer for at det bliver godt.« ■

Folketingsmedlem Juliane Henningsen husker de nætter hun græd af hjemve

Af Lotte Edberg Loveless, journalist

Efterskoleophold styrker grønlandere

Juliane Henningsen og hendes familie gik bevidst efter en efterskole, hvor hun var eneste grønlander. Der blev grædt tårer og væltet mure, men opholdet var meget udbytterigt. I dag er Juliane Henningsen folketingsmedlem

”Du skal bruge knofedt.” ”Hvor finder jeg det?” ”Henne på depotet.”

Ordvekslingen er hentet fra Juliane Henningsen tid på Ågård Efterskole ved Egtved i skoleåret 2001/2002. Der skulle gøres rent, og resten kan man gætte sig til. Juliane kunne selv grine med og følte sig ikke mobbet eller udenfor.

Men sprogforbistringer er del af den hverdag, grønlandske elever på danske efterskoler dagligt må forholde sig til. Selv når de som Juliane taler bedre dansk end deres jævnaldrende, grønlandske kammerater.

»I begyndelsen var jeg ret tilbageholdende. Alt var nyt, og på grund af sproget var det virkelig en overvindelse at gå hen og snakke med nogen. Men jeg var jo kommet herved for at lære det, så jeg pressede mig selv,« fortæller

24-årige Juliane Henningsen, der i dag er folketingsmedlem for venstrefløjspartiet Inuit Ataqatigiit.

Selvom Juliane var glad for at gå på efterskole, var der også nætter, hun græd af hjemve.

»Jeg blev bedre til at tackle følelserne. Det var for mit eget bedste, jeg gik på skolen, og jeg ville bare gennemføre. Men jeg skulle hele tiden overbevise mig selv om, at mit sprog kun blev bedre, hvis jeg kastede mig ud i det, begik fejl og lærte af dem.«

Støtte på nettet

Juliane var så heldig at kende sin kontaktfamilie på forhånd. Hendes hjemby Ilulissat er venskabsby med Fredericia, og da hun var ti år, var hele hendes klasse tre-fire måneder i Danmark, hvor

de var indkvarteret privat. Da hun kom på efterskole, fik Juliane den samme familie som kontaktfamilie.

»Det var en stor tryghed at kunne komme der, når jeg havde brug for at komme lidt væk fra skolen.«

Juliane mødtes også med andre grønlandske efterskoleelever og skrev med flere på internettet. Specielt en god veninde på en fynsk efterskole, delte hun meget med.

Juliane og hendes familie havde bevidst valgt Ågård i stedet for efterskoler, der havde flere grønlandske elever.

»Jeg var ikke blevet udfordret nok, hvis jeg gik på en skole med ti grønlandere. Man søger automatisk hinanden. På Ågård var jeg tvunget til at kontakte de andre. Selvom det ind i mellem var hårdt, har jeg ikke fortrudt,« siger hun.

Styrket selvværd

Til gengæld ærgrer hun sig over, at hun takkede nej, da lærerne på Ågård opfordrede hende til at holde morgensamling om Grønland.

Der er ellers god brug for viden.

Spørgsmål som "Bor I i iglo?" og "Kører I på hundeslæde til skole?" er stadig hverdagskost for grønlandske efterskoleelever.

»Man kan grine af det, men det afspejler uvidenheden, og det virker oplagt at inddrage de grønlandske elever som en ressource.«

Både Juliane og hendes sprog voksede på efterskolen.

»Fællesskabet var helt specielt, og vi gennemgik meget sammen. Jeg fik

mange nye venner og havde det rigtig sjovt. Jeg var ked af det, da jeg skulle tilbage til Grønland.«

På efterskolen tænkte Juliane meget over forholdet mellem Grønland og Danmark.

»Min horisont blev udvidet. Jeg lærte en masse om samfundsforhold, fællesskab, ytringsfrihed og ligestilling. Det at opleve, at du på trods af forskelligheder er del af et fællesskab, gav mig selvværd og selvtilid.«

»Efterskolen er en oplevelse for livet, du ikke kan få andre steder. Jeg kom styrket hjem og kan give mere til Grønland,« siger Juliane Henningsen. ■

»I begyndelsen var jeg ret tilbageholdende. Sproget var en barriere for at gå hen og snakke med nogen. Men jeg var jo kommet herved for at lære det, så jeg pressede mig selv,« fortæller Juliane Henningsen om sin tid på efterskolen. I dag er hun 24 år og sidder i Folketinget

Af Henrik Stanek, journalist

Rådgivningslæreren:

Sproget eksploderer, når eleverne kommer til Danmark

Hvert år sidder rådgivningslærer Paul Raahauge ansigt til ansigt med elever, som vil på efterskole i Danmark. Med sig har eleven sine forældre, og det er på en gang Paul Raahauges opgave at vejlede familien og vurdere, om eleven kan magte at være væk fra Grønland i et år.

»Jeg gør det klart, at et ophold er en privat sag mellem forældrene og den danske efterskole, men at jeg gerne vil hjælpe med at finde en skole. Jeg kender mange af efterskolerne og ved, hvad de tilbyder af fag,« fortæller Paul Raahauge fra Nanortalik Skole i Sydgrønland.

Sammen med klasselæreren tager han stilling til, om det er en god ide for eleven at tage på efterskole i Danmark, både fagligt og mentalt. Hvis det er tilfældet, indstiller de eleven til økonomisk støtte fra Hjemmestyret.

»Eleven skal være udadvendt, så han kan få kontakt med andre unge på efterskolen. Vi ser også på hans faglige standpunkter, især i dansk. Han skal kunne kommunikere i rimelig grad i begynderfasen,« siger Paul Raahauge, der flyttede til Grønland i 1970 og blev rådgivningslærer to år senere.

Ganske vist har de grønlandske elever haft dansk i ti år i folkeskolen, men de fleste er vant til at kunne klare sig på grønlandsk alle andre steder end i sprogtimerne.

»Jeg tror på, at sproget eksploderer, når de kommer til Danmark og bliver tvunget til at tale dansk og ellers er tilstrækkeligt åbne. Så kan det næsten ikke gå galt. Men vi har elever, især fra byggerne, som er svagt funderet på dansk. De har måske aldrig haft en uddannet

lærer i dansk eller har måske kun modtaget danskundervisning i halvandet år. Det er sjældent, vi sender den type elever til Danmark,« siger Paul Raahauge.

Når det kommer til elevens udbytte af opholdet i Danmark, peger han på tre ting:

»Eleven skal først og fremmest have en rigtig god oplevelse. Dernæst skal han tale flydende dansk, når han kommer hjem. Og så skal han have gjort sig erfaringer, som er anderledes, end dem vi kan byde på i folkeskolen, for eksempel at arbejde sammen med andre om praktiske gøremål. Det har stor betydning for eleverne.« ■

Bag masken

Tilbageholdende, høflige og modne. Typiske karaktertræk for de grønlandske elever på Lynghøj Efterskole, hvor lærere gør meget for at nå, forstå og anerkende de unge og deres anderledes baggrund. For at sige ja til elever fra Grønland forpligter

Unge grønlandere bærer maske. Ikke synlige masker, som dem der gennem århundreder er blevet brugt af grønlandske åndemanere og i trommedans, så ånderne ikke genkendte nogen. De unge lægger låg på alle følelser og siger ikke bare deres mening som jævnaldrende danske elever.

»De er meget tilbageholdende og høflige. Lidt ligesom japanere – du kan ikke umiddelbart se, hvad de tænker og føler. Heller ikke, når de slås med voldsom hjemve og andre problemer. Derfor er du nødt til have antennerne ude og jævnligt holde dem fast og få spurgt ind til, hvordan det går,« siger lærer Kirsten Blackstock fra Lynghøj Efterskole i Nordjylland.

En af de ting, der kom bag på hende, da hun begyndte at arbejde med grønlandske elever for elleve år siden, er deres anderledes prioriteter. Hvis en elev for eksempel er løbet tør for tandpasta, så cykler han ind til Støvring og henter det, selvom der står dansk på skemaet.

»Når du bagefter siger: "Den slags må du altså klare i din fritid", forstår de det simpelthen ikke. Ikke fordi de er flabede – for dem er det bare helt naturligt. I begyndelsen fejltolkede jeg det og

troede, de ikke gad. Men det var helt forkert. Det er vigtigt, at du ikke skælder ud, men i stedet forklarer skolens prioriteter, og så lærer de det henad vejen,« siger Kirsten Blackstock.

Vinterdepression

De fleste af de grønlandske elever har tidligere været på korte ophold i Danmark.

»Men at leve her som dansker et helt år, er noget helt andet. Det er en voldsom oplevelse at være så langt hjemmefra,« siger Kirsten Blackstock.

I snit har Lynghøj omkring syv grønlandske elever på hver årgang. Deres hjemve går ikke bare på familie og venner. De længes også efter den særegne natur.

»De savner vinteren og de store vidder. De føler sig klemt inde under vores grå og lavthængende himmel og bliver ofte deprimerede om vinteren.«

Også sprogligt kommer virkeligheden i Danmark bag på eleverne.

»De har været vant til at klare sig godt i dansktimerne og får et kæmpe chok, når de kommer herved. I starten forstår de kun halvdelen og har meget svært ved at begå sig på dansk,« siger Kirsten Blackstock.

Derfor må lærerne vise ekstra opmærksomhed over for de grønlandske elever.

»Når vi de første måneder giver en besked til hele holdet, samler vi bagefter grønlanderne og pinder indholdet ud, så vi er sikre på, at de har forstået og ikke bliver hægtet af.«

Lynghøj Efterskole har også en grønlandsk lærer tilknyttet, som regelmæssigt kommer på skolen. Han støtter ikke bare eleverne, men er også med til at klæde lærerne bedre på.

Det er ikke bare ord, eleverne kan mangle. På nogle områder bruger de også sproget anderledes. For eksempel ved negativer.

»Hvis jeg siger: "Du gør det ikke, vel?", så vil en grønlandsk elev svare "ja" i stedet for "nej". Det kan være ret forvirrende, og du bliver i tvivl om, hvad de faktisk mener,« fortæller Kirsten Blackstock.

Omsorgsfulde

Fordi de grønlandske elever generelt er tilbageholdende har en del af dem en forventning om, at de danske elever kommer dem i møde.

»Men sådan er det ikke nødvendigvis. Derfor er det også et emne, vi er ekstra

Sådan støtter du grønlandske elever

- Sæt dig ind i kulturel og personlig baggrund.
- Spot elevens ressourcer og inddrag dem i undervisning og dagligdag.
- Skab interesse for Grønland blandt de danske elever – viden og respekt er fundament for det gode møde.
- Hav ekstra opmærksomhed på de grønlandske elevers problemer, men inddrag dem som ligeværdige medlemmer af fællesskabet.

Af Lotte Edberg Loveless, journalist

opmærksomme på at tage op i kontaktgrupperne. De danske elever er meget imødekomende, når de hører, hvad de grønlandske oplever af vanskeligheder, og man kan komme rigtig langt ad den vej,« siger Kirsten Blackstock.

Gennem året bygges kontakterne op, og på næsten alle årgange ender skolen med at have et grønlandsk/dansk kærestepar.

Lynghøj sørger bevidst for at sprede de grønlandske elever mest muligt i klasserne og husene. Også selvom de umiddelbart protesterer.

»Det er helt naturligt at søge tryghed i den fælles kultur og sproget, men vi mener, de får mest ud af opholdet, hvis vi bryder gruppen op.«

Kirsten Blackstock oplever de grønlandske elever som meget modne. I Grønland betragtes man som voksen efter sin konfirmation, og de unge har derfor været vant til at tage ansvar.

»De viser stor omsorg for hinanden og spotter de signaler, som vi andre kan have svært ved at se bag masken. De synger godt, er ekstremt fysiske og kaster sig ud i alt lige fra boldspil til judo og skydning. Og de kan virkelig rubbe neglene, når de har køkkentjans eller

gør rent. Ind i mellem har vi projekter for mindre børn, og der er de også helt fantastiske til at tage sig af de små.«

Tung bagage

Set fra Lynghøj har efterskolen pligt til at sætte sig ind i, hvad de grønlandske elever kommer fra.

»Alt andet ville ikke bare være synd for eleverne, men også meget opslidende for skolen,« siger Kirsten Blackstock.

Det gælder også noget så banalt som elevernes navne, der ikke altid ligger lige nemt for danske tungebånd.

»Det er grundlæggende for kontakten, at du siger elevens navn rigtigt. Har en elev et vanskeligt navn, gør jeg det til et projekt og beder eleven om hjælp, så jeg får det lært i en fart,« siger Kirsten Blackstock.

Lynghøj inddrager de grønlandske elevers baggrund. Ikke bare i undervisningen, men også ved for eksempel at understøtte de unges stolthed over deres land med forårsfest, hvor det grønlandske flag er på væggen, og der er underholdning med koret fra Det Grønlandske Hus i Aalborg.

Skolen har et tæt samarbejde med huset og trækker meget på det i daglig-

dagen. Også når det gælder de sociale problemer, som en stor del af eleverne har med i bagagen.

»På grund af masken viser meget sig først henad vejen. Mange kommer fra alkoholiserede hjem, og vi har desværre ofte piger, som har været udsat for incest. Det skræmmende er, at fordi det er så normalt i Grønland, er det lige før, pigerne synes, det er okay,« fortæller Kirsten Blackstock.

Skolen henviser til psykologer, socialrådgivere og skolevejledere i Det Grønlandske Hus og forsøger at få den unge til at åbne sig omkring problemerne.

»Forståeligt nok kan tilliden til voksne ofte ligge på et meget lille sted. Men vi forsøger at give dem et år, hvor de ikke bare styrkes fagligt, men også lærer noget om sig selv, får ro i sindet og ser, at der er andre måder at leve på.« ■

Goderåd til efterskolerne

Køb nogle ordbøger

Skolerne kan have et sæt grønlandsk/dansk ordbøger stående – de kan både være nyttige for kontaktlærerne og eleverne. Lærerne kan så også opfordre eleverne til at bruge ordbøgerne aktivt i hverdagen for dansk er et fremmedsprog for de fleste af eleverne.

Udlån cykler og soveposer

Det er en god idé, hvis efterskolen har en lille grejbank, hvor eleverne kan låne cykler og en sovepose. Det er ting de grønlandske elever typisk ikke har med. Hvis skolen indkøber disse ting, er et stort problem løst en gang for alle.

Søg tilskud

Mange efterskoler er ikke klar over, at de kan søge tilskud, når de har grønlandske elever. Pengene kan bruges til at tilbyde dansk som andet sprog. Se mere på side 11.

Lav et interview før opholdet

De fleste danske elever er på besøg på skolen og har en samtale med en lærer før skoleåret begynder. Hvis kontaktlæreren ringer til de grønlandske elever før skoleårets start kan de få et indtryk af om eleverne har forstået informationsmateriale.

Skab tryghed

Efterskolerne kan samarbejde om at skabe et godt miljø for de grønlandske elever. F.eks. kan skolen være med til at organisere, at de grønlandske elever besøger hinanden på skolerne i weekenderne. Eleverne kan ikke tage hjem på samme måde som de danske og de grønlandske elever har behov for at være sammen. Det kan skabe tryghed, at de kan besøge hinanden i weekenderne.

Kød på bordet

Mange grønlandske elever synes der er for meget grønt og for lidt kød i den danske kost. ■

Foto: Johnny Wichmann

Af Torben Elsig-Pedersen, redaktør

Koks i kommunikationen

Alt for ofte går grønlandske elever og deres danske efterskolelærere skævt af hinanden. Lærerne bruger mange ord, som eleverne måske knap nok forstår. Eleverne er høflige og lader som om, de har forstået

Måske har du som kontaktlærer for grønlandske elever oplevet, at eleven smiler og nikker. Du tænker godt, så har hun forstået mit budskab. Men det er slet ikke sikkert, måske er smil og nik ren høflighed.

De to konsulenter, Marianne B. Jensen og Charlotte Dickmeiss fra Det grønlandske Hus i Odense, møder ofte eksempler på, at kommunikationen mellem lærerne og de grønlandske elever er gået galt.

»De grønlandske elever er meget autoritetstro og derfor sker det ofte, at de siger ja, når de bliver spurgt, om de har forstået, hvad der bliver sagt.

Nogle gange er det dog af ren høflighed de siger ja. Hvis det f.eks. handler om skolens regler og det senere viser sig, at eleverne faktisk ikke har forstået budskaberne, så kan det gå rigtig galt,« fortæller Charlotte Dickmeiss.

De grønlandske elever er i forvejen udsat for mange indtryk og en helt ny kultur. Samtidig har mange svært ved at forstå det danske sprog. Det er en cocktail, der betyder at skoler og elever nemt går forbi hinanden.

»Det vil være godt, hvis skolerne er opmærksomme på den problemstilling, for vi har set eksempler på, at grønland-

ske elever er blevet bedt om at rejse hjem med besked om, at de kan søge om optagelse igen om 14 dage, når de har tænkt sig om. Det er altså ikke nogen god situation at stå i, når man er langt hjemme fra,« siger Marianne B. Jensen.

Regler er et chok

For mange af de grønlandske elever er ordensreglerne i sig selv et kulturchock. Eleverne er ikke vant til faste regler og konsekvenser, som dem de møder på efterskolerne. Hvis de så ydermere ikke helt har forstået reglerne, kan det næ-

sten kun gå galt. Derfor lyder rådet, at efterskolerne skal gøre ekstra meget ud af at sikre sig, at de grønlandske elever ikke bare siger ja, men at de virkelig har forstået reglerne.

De to vejledere fra Det grønlandske Hus i Odense gjorde sidste efterår et særligt forsøg på at indkredse problemerne omkring de grønlandske elever og efterskolerne. Derfor besøgte de 25 efterskoler på Fyn og i Sydjylland for at have en dialog med kontaktlærere og grønlandske elever.

»Et gennemgående træk er, at mange grønlandske elever oplever et kulturchok. De kommer ofte fra isolerede samfund, hvor de har haft stor frihed til at bevæge sig rundt og til selvbestemmelse. På efterskolen møder de for første gang en hverdag, hvor de skal indordne sig en række restriktioner og et stort fællesskab. Det kan være meget kontrastfyldt,« siger Charlotte Dickmeiss.

Eleverne er revet ud af deres trygge og vante netværk for at komme på efterskole.

»De kommer ofte fra store familier, hvor de har brugt meget tid sammen.

På efterskolen er det måske første gang, de skal etablere nye sociale kontakter. Samtidig oplever de danske elever og lærere, der er meget verbale, mens deres egen kommunikation i vid udstrækning er nonverbal. Det giver hjemve og utryghed,« fortæller Marianne B. Jensen.

Nogle grønlandske elever mener lige frem, at de danske elever larmer med al deres snak.

Kom dem i møde

De to vejledere opfordrer efterskolerne til at komme konflikterne i forkøbet. Bl.a. ved at imødekomme at der er grønlandske elever. Det vil være en anerkendelse, hvis der f.eks. holdes en fællestime om den grønlandske kultur og hvis skolen viser filmen "Hjemmefra – på efterskole", som netop handler om de grønlandske elevers møde med det danske efterskolemiljø.

»Mange grønlandske elever er også særligt stærke i f.eks. musik og fysiske aktiviteter. Hvis skolen er opmærksom på at lade dem komme på banen i disse sammenhænge, får de en oplevelse af, at de kan bidrage til fællesskabet med

det, de nu er gode til,« siger Marianne B. Jensen.

Hun opfordrer også efterskolerne til at modtage flere grønlandske elever samtidig. Nogle skoler mener ganske vist, at flere grønlandske elever fører til at de isolerer sig.

»Det er altså svært kun at være en elev, der ikke er god til dansk og som kommer med en helt anden kultur. Er der f.eks. fem elever, hjælper de hinanden og det skaber tryghed.« ■

Marianne B. Jensen og Charlotte Dickmeiss fra Det grønlandske Hus i Odense ser ofte, at kommunikationen mellem lærerne og de grønlandske elever går galt

Foto: Johnny Wichmann

»Bare det at se træer kan være overvældende for grønlandere.

Det gælder ikke alle, men nogle elever ser alting for første gang. Det er som at lande på en anden planet. Enkelte går i chok og vil hjem med det samme«

Svend Kolte, forstander i Det Grønlandske Hus i Århus

Det er som at lande på en anden planet. Enkelte går i chok og vil hjem med det samme«